

VENNESLA KOMMUNE

Arkivsak-dok. 17/00107-2
Arkivkode ---/S11/&13
Saksbehandler Eirik Aarrestad

Saksgang
Bygg- og miljøutvalget

Møtedato
02.02.2017

VEDR. HØRING AV SØKNAD OM KONSESJONSPLIKTVURDERING AV NYTT VIGELAND KRAFTVERK

SAMMENDRAG:

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har mottatt søknad fra Hydro Vigelands Brug AS om vurdering av konsesjonsfrihet for planer om nytt kraftverk i Vigelandsfossen. NVE har bedt om kommunens vurdering av om tiltaket vil medføre skade og ulempe av slik betydning for kjente allmenne interesser at det oppstår konsesjonsplikt etter vannressursloven. Ut i fra usikkerheten i forhold til allmenne interesser med hensyn til skade eller ulempe for anadrom fisk og ål i området, ser rådmannen seg nødt til å tilrå konsesjonsplikt etter vannressursloven.

Rådmannens forslag til vedtak:

	Ut i fra de foreliggende opplysninger i saken, mener Vennesla kommune at tiltaket vil medføre nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser slik at konsesjonsplikt etter vannressursloven oppstår. Det vises til begrunnelse i saksfremstilling.

Vedlegg:

Høringsbrev fra Norges vassdrags- og energidirektorat

Bakgrunn for saken:

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har mottatt en søknad av 3. oktober 2016 fra Hydro Energi AS. Søknaden er sendt på vegne av Hydro Vigelands Brug AS. Hydro Vigelands Brug planlegger et nytt kraftverk i Vigelandsfossen.

NVE skal behandle planene etter vannressursloven § 18 og gjøre en vurdering etter vannressursloven §§ 8 og 10. På bakgrunn av de beskrevne planene skal NVE vurdere om tiltaket medfører skade og ulempe av slik betydning for allmenne interesser, at det oppstår konsesjonsplikt. Planene om et nytt kraftverk er derfor sendt på høring til fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunen. Dersom tiltaket vurderes til å være konsesjonspliktig etter vannressursloven, medfører det en noe lenger saksbehandlingsprosess med utarbeidelse av større søknad. Kommunen vil eventuelt da få konsesjonssøknaden til uttalelse på et senere tidspunkt.

NVE ber Vennesla kommune informere om kjente, allmenne interesser blir berørt av tiltaket og eventuelle andre faktiske forhold som kan få betydning for gjennomføringen. Som eksempel på allmenne interesser nevnes det; friluftsliv, kulturminner, verdifulle naturtyper, rødlistede arter og informasjon om vilt. Som faktiske forhold av interesse kan nevnes informasjon om planstatus, eksisterende vannuttak, etc. (oppramsingen er ikke uttømmende).

Hydros planer er å få til en produksjonsøkning i Vigelandsfossen. Dette innebærer å etablere et nytt kraftverk i fossen ved å utnytte eksisterende infrastruktur for gamle Vigeland kraftverk som ble lagt ned i 1973. Det nye alternativet innebærer å etablere ny inntakskulvert der den gamle vannveien gikk. Det vil si via kjølevannsbasseng, under parkeringsplass og laboratoriekjeller og inn i stasjonsbygningen. Den gamle avløpskanalen vil benyttes, og utløp i elven skjer nedstrøms kraftstasjonsbygningen. Maksimal vannføring vil være 50 m³/s gjennom nytt kraftverk. Kraftverket vil gi en produksjonsøkning på 18,2 GWh/år. Prosjektet medfører at vannmengden flyttes fra eksisterende flomavløp ved nåværende kraftverk og til ny lokasjon ca. 150 m lenger nedstrøms i vassdraget.

Multiconsult har på oppdrag fra Hydro utført en fiskebiologisk vurdering av effektene av et nytt turbinutløp (vedlegg til søknaden). Det ble vurdert som lite sannsynlig at den nye vannveien vil medføre skadelige effekter på laks og sjøørret som skal vandre oppstrøms og gyte i resipienthølen, men det ble anbefalt å følge utviklingen i driftsfasen for å se om det forekommer skader på fisk som følge av kontakt med løpehjulet, og eventuelle oppsamlinger av fisk i utløpsområdet gjennom gyteperioden om høsten. Dersom disse problemene oppstår er aktuelle tiltak sperregitter og elektrisk fiskesperre i utløpsområdet.

Eksisterende kraftstasjon til Hydro Vigelands Brug AS har ikke tilstrekkelig slukeevne til å utnytte vannmengden i fossen optimalt. 24. november 2011 behandlet bygg- og miljøutvalget en høring om vurdering av konsesjonsplikt for planer om utvidelse av eksisterende kraftverk i Vigelandsfossen. Bedriften ønsket da å utvide eksisterende

kraftstasjonen med et tredje aggregat med installert effekt 13 MW. Planene omfattet også bygging av et helt nytt damanlegg på fossens østside og utvidelse av eksisterende kraftstasjonsbygning. Den gang mente kommunen (samt vedtak i NVE i 2013) at tiltaket ikke ville medføre nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser slik at konsesjonsplikt etter vannressursloven oppstod. Utvidelsen av eksisterende kraftstasjonen med ytterlige ett aggregat ble likevel ikke realisert, med begrunnelse i at det ikke ble funnet økonomi i prosjektet.

12. mars 2015 behandlet bygg- og miljøutvalget en ny og endret høring om vurdering av konsesjonsplikt. Den gangen søkte Hydro om unntak fra konsesjonsplikt på heving av damkronen med 0,8 meter på dammene som hører med til anlegget. Hevingen av dammen ville medføre at vannstanden i inntaksmagasinet i elva oppstrøms kraftverket vil stige med 0,8 meter. Kommunen mente da at tiltaket vil medføre nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser slik at konsesjonsplikt etter vannressursloven oppstod. Hydro omgjorde da sine planer om å heve damanlegget.

Med bakgrunn i at utløpslokasjon for det nåværende planer og for prosjektet som ble behandlet i bygg- og miljøutvalget i 2011 (vedtatt i NVE i 2013) er om lag i samme området i vassdraget, mener Hydro derfor at det også i denne saken er grunnlag for å anse at tiltaket ikke utløser konsesjonsplikt i henhold til vannressursloven.

Etter rådmannens forståelse er endringene i forhold til vedtaket i 2013 at vannet slippes ut 150 meter lenger ned og at slukeevnen er redusert fra 75 m³/sek til 50 m³/sek. Rådmannen har i forbindelse med høringen søkt bistand hos Advokatfirmaet Lund & Co DA til råd og veiledning. Firmaet har kommet med en vurdering av søknaden og gitt en anbefaling for kommunens saksbehandling.

Merknader:

I vannressursloven § 8 heter det: «*Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget (...) [uten konsesjon].*» Terskelen er altså tiltak som *kan være* til nevneverdig skade. At NVE i 2013 fritok et etter sigende lignende tiltak fra konsesjonsplikt, er etter rådmannens syn ikke et godt argument for at det omsøkte tiltaket nå skal være fritatt konsesjonsplikt. Det kommer an på hvilke vurderinger som den gang ble gjort og eventuelle endringer siden det, både faktisk og rettslig. Blant annet er det i henhold til vannforskriften vedtatt en ny vannforvaltningsplan for Otra.

Planstatus:

Damanlegget, kraftverket og arealene rundt østre løp er i likhet med fabrikkområdet avsatt til industriformål i kommuneplanens arealdel. Det foreligger vedtatt reguleringsplan for fabrikkområdet (del av Vikeland næringsområde av 17.10.2007), men planen omfatter ikke damanlegg og kraftstasjonen (her gjelder kun kommuneplanen). Arealet fra Ravnåsvegen og ned mot vestre løp er avsatt til LNF-område.

Generelt:

Otra-kommunene, herunder Vennesla kommune, ønsker å åpne revisjon av en rekke konsesjoner i Otra. I revisjonen skal påvirkning fra all vannkraftproduksjon vurderes, herunder også konsesjonsløse anlegg, anlegg etter vannressursloven og eldre kraftverk som ikke lenger er i bruk. Det følger også av vannforskriften at det skal gjennomføres tiltak for å bedre økologisk tilstand i vassdrag som brukes til vannkraftproduksjon.

I vannforskriften § 12 fremgår det at nye inngrep, som kan medføre at miljømål for økologisk tilstand ikke nås, som hovedregel bare kan gjennomføres på gitte vilkår. Det fremgår ikke av Hydros søknad hvordan forholdet til vannforskriften og miljømålene der er vurdert. Det bør gjøres.

Det økte fokuset på vannmiljø gjennom blant annet vannforskriften, kan i seg selv tale for at terskelen for konsesjonsplikt bør legges lavere fordi vannmyndigheten må ha virkemidler for å pålegge tiltakshavere i vassdrag å gjennomføre tiltak for å nå målene i vannforskriften. Det kan brukes som et argument for konsesjonsplikt.

Kommunens vurdering i forhold til allmenne interesser:

Befolkningstettheten omkring Vigeland er høy, men selve området ved kraftverket er ikke i bruk for allmenheten. Kommunen forutsetter at minstevannføringen på 50 m³/s opprettholdes og at vannstanden oppstrøms kraftstasjonen ikke endres. Området nedstrøms ved Vigeland hovedgård er et svært viktig område i friluftssammenheng med hensyn til fiske, bading og rekreasjon (store allmenne interesser). Omsøkt område ligger i nordenden av den lakseførende strekningen i Otra. Laksefisket i Otra er svært viktig som allmenne interesser. Kommunen forutsetter at laksefisket i området ikke blir nevneverdig berørt. Det er ikke registrerte kulturminner, verdifulle naturtyper, rødlistede arter og informasjon om vilt i tiltaksområdet. Når det gjelder eventuelle påvirkning av leveområdet og forholdet til fisk og ål er også det av stor allmenn interesse. Viser til rådmannens vurdering under konsesjonspliktutvalget.

Kommunens vurdering i forhold til naturmangfoldloven:

NVE ber høringsinstansene vurdere kunnskapsgrunnlaget i forhold til Naturmangfoldloven § 8. For alle saker som berører naturmangfold følger det av Naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i §§ 8 - 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Omsøkte tiltak, med nytt kraftverk i Otra, berører naturmangfold. Men ifølge Miljødirektoratets Naturbasekart er det ikke registrert arter av nasjonal forvaltningsinteresse, utvalgte naturtyper eller andre naturtyper i umiddelbar nærhet til omsøkte område. Oppstrøms damanlegget på østsiden er det imidlertid registrert en elvekantsone med rik edelløvskog. Tiltaket vil ikke berøre denne viktige naturtypen. Det er heller ikke fremkommet opplysninger i saken som tyder på at det kan finnes seg andre naturtyper eller arter i området, som ikke er fanget opp av nevnte registreringer.

Når det gjelder forholdet til fisk og ål, er rådmannen bekymret for om omsøkte tiltak kan gi nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget. Dette beskrives videre nedenfor.

Konsesjonspliktavurdering:

I vurderingen fra Multiconsult står det at man anbefaler å følge utviklingen i driftsfasen for å se om det forekommer skader på fisk. På side 2 i rapporten heter det: «Det nye turbinløpet vil kunne virke inn på laksens og sjøørretens bruk av resipienthølen på flere måter (...)». Allerede dette indikerer etter rådmannens syn at tiltaket kan være til nevneverdig skade på allmenne interesser, her fisk. Resipienthølen nedstrøms kraftverket (ved nytt utløp) er viktig gyteområde for anadrom fisk. Det heter i Multiconsults vurdering at laks og sjøørret vil vandre både inn og ut av utløpet og at dette kan gi både bedre og dårligere utbytte for stangfiskere. Det er altså en usikkerhet rundt påvirkning på både fisk og fritidsfiske, jf. sidene 2–3 i rapporten.

Multiconsult foreslår også avbøtende tiltak, som sperregitter og elektrisk fiskesperre dersom det viser seg at fisk kommer inn i utløpstunnelen og eventuelt i kontakt med løpehjulet. Det fremgår også at det ikke er gjort hydrologiske vurderinger opp mot gyteområdet, men at det vurderes som lite sannsynlig at gyteplassen blir forringet. Rådmannen kjenner ikke til om temperaturforandringer er et aktuelt tema, men registrerer at det ikke er vurdert. Rådmannen er videre usikker på kraftverkets kjøremønster, men ut fra anleggets beliggenhet synes det naturlig å være at det vil være en rimelig jevn produksjon, og dermed også jevnt avløp fra utløpstunnelen.

Ål har vandret forbi Vigelandsfossen både før og etter utbyggingen, Multiconsult side 3. Det står at det er uklart hvordan det nye(?) damanlegget vil påvirke ålens vandringer. Det anbefales på generelt grunnlag å utrede muligheten for å etablere oppvandringspassasjer.

Slik rådmannen ser det, skriver Multiconsult at påvirkningen på fisk og ål er usikker og at utviklingen må følges i driftsfasen. Ved usikker virkning på naturmiljøet, kommer «føre-var-prinsippet» sterkere inn, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 9. En konsesjon er et styringsverktøy for myndighetene ved utøvelse av en virksomhet. Dersom tiltaket vedtas konsesjonsløst, mister myndighetene kontroll med tiltaket på flere viktige områder. En konsesjon gir hjemmelsgrunnlag for å pålegge konsesjonær de aktuelle undersøkelser av kraftverkets påvirkning på fisk og andre arter. Uten en konsesjon er det usikkert rettsgrunnlag for å pålegge slike undersøkelser, herunder mulig pålegg om å bygge vandringspassasje, etc. Dersom det skulle vise seg at et konsesjonsløst anlegg påvirker fisken negativt, kan man kreve at kraftanlegget innkalles til konsesjonsbehandling. Det er imidlertid en meget tidkrevende prosess og en mulighet som hittil er tilnærmet ubenyttet i Norge.

Miljødirektoratet etter delegasjon fra departementet har hjemmel etter lakse- og innlandsfiskeloven § 14 til å pålegge etablering av fiskesperre. Så vidt rådmannen har

fått kjennskap til er det imidlertid ikke hjemmel til å pålegge fiskeundersøkelser. Det er derfor behov for en konsesjon for å kunne pålegge slike undersøkelser.

Konklusjon:

Ut i fra de foreliggende opplysninger i saken, og usikkerheten i forhold til allmenne interesser med hensyn til skade eller ulempe for anadrom fisk og ål, ser rådmannen seg nødt til å tilrå at kommunen konkluderer med at tiltaket medfører konsesjonsplikt etter vannressursloven. Dersom Hydro kan dokumentere eller gjøre tiltak som fører til at anadrom fisk og ål ikke gis skade eller ulempe kan kommunens krav om konsesjon frafalles.